

УДК 005.21:33 (477)

Проблеми національної економіки

Пачева Наталія Олександрівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Пачева Наталья Александровна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры маркетинга, менеджмента и управления бизнесом
Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины*

Pacheva Natalia

*PhD in Economics,
Department of Marketing, Management and Business Administration
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
ORCID: 0000-0001-9932-5021*

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ
РАЗВИТИЕМ НАЦИОНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА
STRATEGIC MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY
INNOVATIVE DEVELOPMENT**

Анотація. В статті розкрито сутність інновацій та їх вплив на сталий розвиток держави, ефективну економічну політику та конкурентоспроможності підприємств. Доведено, що підвищення ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства є одним із складних і невирішених завдань ще з часів заснування нашої держави. Головну увагу зосереджено на дослідженні

стратегічного управління інноваційним розвитком національного господарства. Встановлено, що за останні роки прослідковується тенденція до збільшення уваги науковців до даної проблем. На основі проведених досліджень проаналізовано показники інноваційного розвитку, які дають можливість визначення пріоритетних заходів стратегічного характеру. Запропоновано підходи, які сприяють підвищенню ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства через побудову скоординованих стратегічних цілей, що дозволять приймати обґрунтовані управлінські рішення на практиці. З'ясовано, що механізм розвитку інноваційної діяльності в більшості базується на підвищенні інноваційної активності науки через введення в практику науково-технічних результатів. Проте низький рівень попиту на інноваційну продукцію загрожує розвитку інноваційного процесу в цілому в країні і тягне за собою зниження конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Обґрунтовано актуальність питання стратегічного управління інноваційним розвитком для сучасної України. Встановлено позитивний вплив інновацій на вирішення складних економічних питань та стабільного розвитку національної економіки. Доведено, що формування та впровадження стратегічних цілей підвищення ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства забезпечить попередження виникнення непродуктивних витрат ресурсів, зосередить зусилля на застосуванні необхідних стратегій, які допоможуть досягти успіху і укріпити позиції на вітчизняному та світовому ринку, що ослабить негативний вплив кризових явищ і сприятиме стабільному росту економіки України.

Ключові слова: *стратегічне управління, інноваційний розвиток, національне господарство, конкурентоспроможності, стратегічні цілі, інновації.*

Аннотация. В статье раскрыта сущность инноваций и их влияние на устойчивое развитие государства, эффективную экономическую политику и конкурентоспособность предприятий. Доказано, что повышение эффективности управления инновационным развитием национального хозяйства является одним из сложных и нерешенных задач еще со времен основания нашего государства. Главное внимание сосредоточено на исследовании стратегического управления инновационным развитием национального хозяйства. Установлено, что за последние годы прослеживается тенденция к увеличению внимания ученых к этой проблеме. На основе проведенных исследований проанализированы показатели инновационного развития, которые дают возможность определения приоритетных ходов стратегического характера. Предложены подходы, которые способствуют повышению эффективности управления инновационным развитием национального хозяйства путем построения скоординированных стратегических целей, которые позволят принимать обоснованные управленческие решения на практике. Установлено, что механизм развития инновационной деятельности в большинстве базируется на повышении инновационной активности науки через введение в практику научно-технических результатов. Однако низкий уровень спроса на инновационную продукцию угрожает развитию инновационного процесса в целом в стране и влечет за собой снижение конкурентоспособности субъектов хозяйствования. Обоснована актуальность вопроса стратегического управления инновационным развитием для современной Украины. Установлено положительное влияние инноваций на решение сложных экономических вопросов и стабильного развития национальной экономики. Доказано, что формирование и внедрение стратегических целей повышения эффективности управления инновационным развитием национального хозяйства, предупреждает возникновение непроизводительных затрат

ресурсов, сосредоточивает усилия на применении необходимых стратегий, которые помогут достичь успеха и укрепят позиции на отечественном и мировом рынке, что ослабит негативное влияние кризисных явлений и будет способствовать стабильному росту экономики Украины.

Ключевые слова: *стратегическое управление, инновационное развитие, национальное хозяйство, конкурентоспособности, стратегические цели, инновации.*

Summary. *The article investigates the essence of innovations and their impact on the sustainable development of the country, effective economic policy and enterprises competitiveness. It is proved that increasing the efficiency of the national economy innovative development is one of the complex and unsolved problems since the foundation of our state. Much attention is given to the research of strategic management of the national economy innovative development. It should be emphasized that in recent years there has been an evident trend of increasing scientific attention to this problem. On the basis of the conducted researches, the indicators of innovative development are analyzed which make it possible to identify priority measures of a strategic nature. The approaches that promote the growth of effective management of the national economy innovative development through the construction of coordinated strategic goals are proposed, and it will allow making grounded managerial decisions in practice. It is revealed that the mechanism of innovative activity's development in its majority is based on increasing the innovative activity of science through the introduction of scientific and technical results in practice. However, the low level of demand for innovative products threatens the innovation process development as a whole in the country and leads to a decrease in the competitiveness of economic entities. The relevance of the strategic management of innovative development for modern Ukraine is*

substantiated. The positive impact of innovation in solving complex economic issues and sustainable development of the national economy is established. It is proved that the formation and implementation of strategic goals of increasing the efficiency of strategic management of the national economy innovative development will ensure the prevention of unproductive consumption of resources; will focus on the usage of the necessary strategies, which will help to succeed and strengthen the position on the domestic and world markets, which in turn will weaken the negative impact of crisis phenomena and will contribute to the stable growth of Ukraine's economy.

Key words: *strategic management, innovative development, national economy, competitiveness, strategic goals, innovations.*

Постановка проблеми. Сучасний стан інноваційного розвитку національного господарства має не найкращі показники. Постала необхідність переходу до інноваційної концепції розвитку та чіткого стратегічного планування нововведень, що забезпечить в подальшому ефективність інвестування в інноваційну практику. Об'єктивна необхідність забезпечення ефективного розвитку національного господарства обумовлює вибір засобів і методів, які мають бути виваженими стратегічним цілям держави в ринкових умовах господарювання. Практика показує, що низька ефективність процесів нововведень постає саме на мікрорівні, отож актуальними напрямками наукових досліджень визначаються питання інноваційного розвитку підприємств, що обумовлено необхідністю формування науково-методологічних засад, здатних реалізувати можливість опису процесу інноваційного розвитку підприємств та механізмів управління ним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі стратегічного управління інноваційним розвитком присвячено багато наукових праць вітчизняних та закордонних фахівців: Н. Круглової [1], Т. Менша [2], У.

Ростоу [3], Б. Твісса [4], Л. Федулової [5], А. Дунської [6] та інших. Дослідження різноманітних аспектів інноваційного розвитку національного господарства наразі залишається актуальним.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Проаналізувати теоретико-методичні засади стратегічного управління інноваційним розвитком та сформулювати стратегічні цілі підвищення ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства.

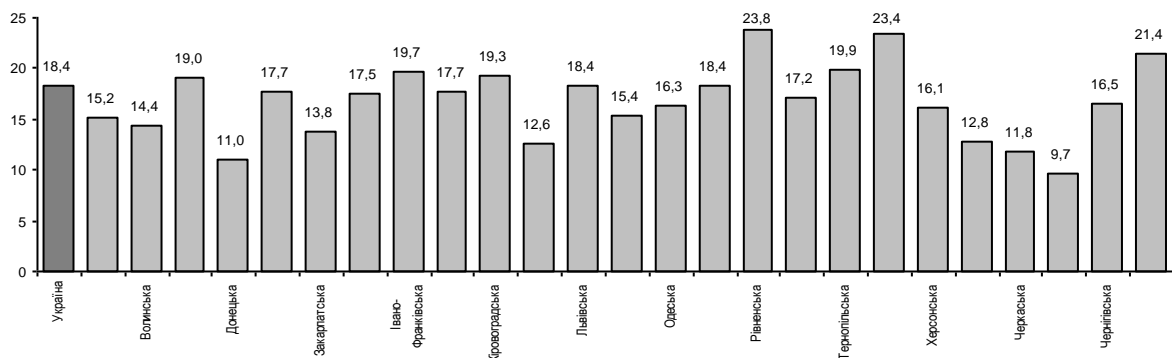
Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток передбачає використання науково-технічного прогресу та швидку адаптацію до змін. До основних проблем, які впливають на процеси управління інноваційним розвитком українських підприємств, можна віднести такі: обмеженість фінансування інноваційної діяльності, відсутність у підприємств сучасної бази для впровадження розробок через зношування або відсутність необхідного устаткування, старіння кадрів; відсутність кадрів, здатних ефективно управляти інноваційним процесом; нечітка державна політика у сфері інновацій [5]. Врахування даних проблем при розробці стратегій підвищення ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства допоможе досягти високих результатів у розвитку національної економіки.

За даними Державної служби статистики України у доповіді Прилипка Р. Ю показано, що упродовж 2014-2016 років частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, за рекомендованими видами економічної діяльності становила 18,4%, у т.ч. здійснювали технологічні інновації – 11,8% (5,7% – продуктові та 10,3% – процесові), нетехнологічні – 13,4% (8,7% – організаційні та 10,2% – маркетингові) [7]. Динаміка інноваційної діяльності українських підприємств, залишається на низькому рівні, якщо дану ситуацію не покращити то з часом це призведе до остаточної втрати конкурентоспроможності не лише на світовому

ринку, але й утрати попиту внутрішніх споживачів. При формуванні стратегії підвищення ефективності управління інноваційним розвитком виникає потреба введення нових технологій, відмові від застарілого обладнання на підприємстві та підготовці висококваліфікованих кадрів.

Граничний рівень, що вважається критичним для економічного розвитку на інноваційній основі, становить 20%. Вітчизняні підприємства у цьому відношенні знаходяться за межами стану інноваційності, а це в кінцевому підсумку загрожує технологічній та економічній безпеці країни, що й спостерігаємо сьогодні [6]. Підприємства України переживають важкі часи, окрім нестачі фінансів на інноваційну діяльність, відсутності стимулюючих нормативно-законодавчих засад, існує прогалина в побудові виважених стратегічних цілей інноваційного розвитку.

За даними Державної служби статистики [7] у 2014–2016 рр., найвищий рівень інноваційної активності спостерігався на підприємствах Рівненської, Харківської областей та м. Києва. Найвища частка технологічно інноваційних підприємств – у Рівненській (19,1%), Харківській (18,7%) та Кіровоградській (14,7%) областях; нетехнологічно інноваційних підприємств – у м. Києві (17,8%), Івано-Франківській та Київській областях (по 15,1%) див. рис 1.

Рис. 1. Розподіл інноваційно активних підприємств у 2014-2016 рр. за регіонами, у % до загальної кількості обстежених підприємств відповідного регіону

Джерело: [7]

В доповіді Кісленко О. «Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2017 році, зазначено, що у 2017 р. на інновації промислові підприємства витратили 9,1 млрд. грн, у т.ч. на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5,9 млрд. грн, на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,2 млрд. грн, на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 0,02 млрд. грн та на інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (інші витрати), – 1,0 млрд. грн. У 2017 р. промислові підприємства впровадили 2387 інноваційних видів продукції, з яких 477 – нових виключно для ринку, 1910 – нових лише для підприємства [7].

Отже, з дослідженого вище випливає, що вагоме місце у побудові стратегічних цілей підвищення ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства (на макrorівні), повинна передувати вдало вибрана стратегія на рівні підприємства (на мікрорівні), що базується на розробці відповідної організаційної структури. Великі підприємства повинні створювати робочі групи з інноваційного розвитку, метою яких є формування та впровадження корпоративних стратегій і стратегій інноваційного розвитку підприємства. Розробка методичного забезпечення інноваційного розвитку повинна базуватися на аналізі й оцінці ефективності як самого процесу інноваційної діяльності, так і інноваційного розвитку підприємства.

Ефективність інноваційного розвитку досягається за допомогою: впровадження політики ресурсозбереження, покращення якості продукції чи послуг; введення нових видів продукції/послуг; впровадження прибуткових бізнес-проектів; розробки перспективних інноваційних рішень. Формування стратегій інноваційного розвитку можливе шляхом створення системи цілеспрямованого управління інноваційним розвитком та зайняття нової ніші на ринку, переважно на основі нової продукції, нових методів організації, виробництва і збуту, що забезпечить умови

сталого розвитку. Стратегічне управління інноваційним розвитком національного господарства повинно враховувати наступне: контроль та координацію запланованих заходів інноваційної діяльності; забезпечення високих темпів зростання; збільшення частки на ринку; підняття якості; підвищення репутації (іміджу) підприємства, галузі; розвиток інноваційних процесів через створення необхідних умов у фінансовій, маркетинговій та інформаційній сфері; підбір «сучасного» персоналу; зниження рівня витрат; зацікавлення інвесторів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, у результаті нашого дослідження висловлено ряд проблем, що впливають на стратегічне управління інноваційним розвитком, а саме: застаріле обладнання та технології, дефіцит фінансових ресурсів, відсутність державної підтримки, недосконалість податкового законодавства в контексті сприяння інноваційній діяльності господарюючих суб'єктів, недостатня обізнаність в інноваційній сфері. Усе вище перераховане перешкоджає ефективному розвитку національного господарства. Запропоновані підходи сприяють підвищенню ефективності управління інноваційним розвитком національного господарства через побудову скоординованих стратегічних цілей, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення на практиці.

Література

1. Круглова Н.Ю. Инновационный менеджмент: Учебное пособие [Текст] / Н. Ю. Круглова. – 2-е изд., доп. – [б. м.] : РДЛ, 2001. – 351 с.
2. Mensch G. Stalemate in technology: Innovations overcome the depression / G. Mensch. – Ballinger. Cambridge (Massachusetts), 1979. – 282 p.
3. Rostow W.W. The Process of Economic Growth / W.W. Rostow. New York, 1952. – 271 p.

4. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. – М.: Экономика, 1989. – 281 с.
5. Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств / Л.І. Федулова // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2014, № 2. – 122-135.
6. Дунська А.Р. Концептуальна схема формування інноваційної стратегії промислового підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/test/Desktop/eui_2011_2_16.pdf
7. Наука, технології та інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.

References

1. Kruglova N.Yu. Innovatsionnyy menedzhment: Uchebnoe posobie [Tekst] / N. Yu. Kruglova. – 2-e izd., dop. – [b. m.] : RDL, 2001. – 351 s. (In Rus.)
2. Mensch G. Stalemate in technology: Innovations overcome the depression / G. Mensch. – Ballinger. Cambridge (Massachusetts), 1979. – 282 p.
3. Rostow W.W. The Process of Economic Growth / W.W. Rostow. New York, 1952. – 271 p.
4. Tviss B. Upravlenie nauchno-tekhnicheskimi novovvedeniyami. – М.: Экономика, 1989. – 281 s. (In Rus.)
5. Fedulova L.I. Konceptualjni zasady upravlinnja innovacijnym rozvytkom pidpryjemstv / L.I. Fedulova // Marketyngh i menedzhment innovacij, 2014, # 2. – 122-135. (in Ukr).
6. Dunsjka A.R. Konceptualjna skhema formuvannja innovacijnoji strateghiji promyslovogho pidpryjemstva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: file:///C:/Users/test/Desktop/eui_2011_2_16.pdf (in Ukr).
7. Nauka, tekhnologhiji ta innovaciji [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm (in Ukr).